

הרב משה אריה לעוו

ישיבת בריסק ירושלים

לאנדאן - ציריך

בענין סוכה שאינה ראויה לשינה והמסתעף

בעזה"י כ"ה תשרי תשע"ט לפ"ק יא"צ ק"ז התת"ס ז"ל

ע"ד הסוכה פק"ק ציריך יצ"ו שנכנתה במעות בלי הדלת ולאחר שכבר נבנית לא היתה עוד אפשרות להוסיף הדלת. וירידי הרב מו"ה יחיאל הילל קליין שליט"א אמר לפקפק על כשרות הסוכה כיון דנפסק ברמ"א דסוכה שאינה ראויה לשינה אינה מקיים בה מצות סוכה גם באכילה וכו', וכאן כיון שמתירא לישון שם בלילה מחמת דאולי יכנס שם שועל שהיא חיה המצויה במקום שנבנית הסוכה, ע"כ לכאורה אינו ראויה לשינה ותיפסל ע"פ הרמ"א. ולענ"ד אפשר לכתחלה לקיים שם מצות ישיבת סוכה ולברך לישב בסוכה אף לדברי הרמ"א, ואפרש שיחתי בעזה"י.

האם החסרון הוא מצד מעשה הישיבה בסוכה דלא הוה כעין תדורו, או דהוא כעין פסול בהסוכה, דסוכה צריך להיות מקום דירה, ודירה היא מקום המוכשר לאכילה שתייה ושינה, ואם אינו ראויה לחד מיניהון הרי חסר ליה כל עיקר שם דירה.

ונפק"מ פשיטא, בבא לסוכת חבירו אשר מצטער בה בשינה והוא רוצה רק לאכול שמה, דלכאורה אם הוא דין בגברא שצריך ליעשות שם כל צרכיו לכאורה סברא זו שייך רק לגבי בעל הסוכה אשר אוכל וישן שם, ולגבי השני כל שאינו מצטער באכילתו שפיר מקיים בה המצוה. אבל אם נימא שהוא פסול מצד החפצא ועצם הסוכה, דחסר ליה כל עיקר שם דירה, לכאורה בכהאי גוונא אי אפשר לשום אחד לאכול בה כיון דלא הויה סוכה כשרה, ודו"ק.

ונקדים מקור דברי המחבר שהיא מדברי הרא"ש בפ"ב דסוכה סי' י"ב וז"ל, רב שרא ליה לרב אחא ברדלא למיגני בכילתא בסוכה משום בקי רבא שרא ליה לרב אחא (ברדלא) [בר אדא] למיגני בר ממטללתא משום סירחא דגרגישתא ומיירי באכסניא דאי בביתו היאך עשה סוכה מתחלה בדבר שהיה מצטער לישון בה ויפטר משום מצטער, עכ"ל.

איתא בשו"ע סי' תר"מ מצטער פטור מן הסוכה, הוא ולא משמשיו (אבל בלילה ראשונה אפי' מצטער חייב לאכול שם כוונת) איזהו מצטער, זה שאינו יכול לישון בסוכה מפני הרוח, או מפני הזבובים והפרעושים וכיוצא בהם, או מפני הריח, ודוקא שבא לו הצער במקרה, אחר שעשה שם הסוכה, אבל אין לו לעשות סוכתו לכתחלה במקום הריח או הרוח ולומר מצטער אני.

וברמ"א כתב וז"ל הגה, ואם עשאה מתחלה במקום שמצטער באכילה או בשתייה או בשינה, או שא"א לו לעשות אחד מהם בסוכה מחמת דמתיירא מליסטים או גנבים כשהוא בסוכה, אינו יוצא באותה סוכה כלל, אפי' בדברים שלא מצטער בהם, דלא הויה כעין דירה שיוכל לעשות שם כל צרכיו.

ולכאורה הרי לפנינו מחלוקת מן הקצה אל הקצה ממש, במי שעשה סוכה לכתחלה במקום המצטער, דלשיטת המחבר חייב לישב שם אף כשמצטער ואינו יכול לפטור את עצמו ולומר מצטער אני. ומאידך גיסא לשיטת הרמ"א, אף כשיושב שם כשאינו מצטער אינו מקיים מצות ישיבת סוכה, כיון דלא הוה כעין דירה שיוכל לעשות שם כל צרכיו.

ויש לחקור לשי' הרמ"א, אם הוא חסרון מצד הגברא או דהוא פסול בהחפצא. כלומר,

ורמ"א, והיה קודם הבאר הגולה] שציין על דברי הרמ"א להרא"ש והמרדכי, ומתחילה חשבתו לכאור' דהיא טעות המדפיס, דציוניו נדפסו בדפו"ר בשולי הגליון והיה אפשר בקל להמדפיס שיקפוץ שורה [רק שצל"ע שנדפס ומרדכי בוא"ו], ובמהדורה החדשה [מכון זכרון אהרן תשס"ג] נדפס ביחד ע"ש.

ובן צל"ע בדברי הב"י והב"ח שהביאו דברי הרא"ש כמקור לדברי הטור, ואח"כ הביאו דברי המרדכי בהבלעה, הגם שלכאור' חולק על הרא"ש, וצ"ע.

ונם היה לו להרמ"א לכתוב ויש חולקין וכו' כמו בכל מקום שבא לחלוק על המחבר, וצ"ע. האומנם אחר העיון קצת נראה ברור, דאין כאן שום מחלוקת בין הרא"ש והמרדכי ולא בין השו"ע ורמ"א, ואדרבה ש' המרדכי בנוי על דברי הרא"ש, ואפשר שיחתי בעזה"י.

ויש להקדים כאן כמה נקודות. חדא, מבואר מדברי המרדכי והיראים, דכל שיש לו דין מצטער [דאם היה לו זה הצער בביתו היה יוצא ממנו] אינו מקיים מצות סוכה כשנשאר שם, כיון דלא הוה כעין תדורו. וכן מבואר להדיא בתוס' דף כ"ו ע"א ד"ה הולכי דרכים, ע"ש. והיינו שמצטער אינו רק פטור מחיוב מצות סוכה, אלא שבאופן שהאדם הוא בגדר מצטער לא שייך אצלו כלל הקיום של תשבו כעין תדורו ולכן פטור.

והנה הרמ"א בהביאו הדין דסוכה שאינה ראויה לשינה אינו מקיים בה מצות אכילה, נקט בלשונם של היראים והמרדכי שכתבו לגבי פטור דמצטער דלא הוה כעין דירה. והלשון אינו מוכרע אם ס"ל דהוא חסרון בקיום המצוה מצד הגברא, דלא הוה ליה כעין תדורו, או שהוא פסול בהחפצא וחסר בעיקר השם דירה.

ברם כד נדייק בעצם דברי היראים והמרדכי שכתבו הדין של סוכה שאינה ראויה לשינה, שינו לשונם, וכתבו בזה"ל, כעין דירה בעינן וכיון שאין יכול לעשות בה כל צרכיו

ולבאורה מדברי הרא"ש מבואר דעל אף שהוא סוכה שמצויין שם יתושין ואי אפשר לישון שם [ולאכול שם אפשר, כיון שדרך היתושין שאין באין לאדם אלא כשישן ואינו זו, ועכ"פ לגבי שינה הוה מצטער יותר מיתושין], מ"מ מקיימין שם מצות סוכה באכילה, הגם שאין יכול לעשות שם כל צרכיו. רק דהרא"ש סבר דאם הוא בעל הסוכה ועשה שם הסוכה מתחלה במקום שמצויין היתושין לית ליה הפטור של מצטער. אבל איש אחר שבא שם וכגון הני אמוראי דהוה להו אכסניא, שפיר אית להו פטור מצטער לגבי שינה ואפשר למיגני בכילתא.

ועתה נחזה במקור דברי הרמ"א דס"ל דכיון שעשאה לכתחלה במקום שמצטער בשינה, אינו מקיים בה מצות ישיבת סוכה אף באכילה שאינו מצטער בה כיון דלא הוה כעין דירה, והיא מדברי המרדכי בפ' הישן רמז תש"מ, וז"ל אמר רבא מצטער פטור מן הסוכה, כתב רבינו אליעזר ממיץ בס' יראים פ"י שיש לו צער מן הסוכה ובצאתו ינצל דכעין דירה בעינן ואין דרך בני אדם לעמוד בדירתם בצער, ושיעור לצער כדתנן ירדו גשמים מאימתי יש לו ליפנות כו' ומי שאינו בקי בזה השיעור יתן לבו אם הוא מצטער באותו ענין שבצער זה היה יוצא מביתו היה רשאי לצאת מסוכתו, ודוקא שעשה סוכתו מתחלה במקום הראוי לאכול ולשתות ולישון בה ונולד לו הצער אחר כך אבל עשאה מתחלה במקום הראוי להצטער באכילתו או בשתייתו או בשינה כגון שירא מגנבים ומלסטים, לא מיבעיא דלא מיפטר בה, אלא אפילו אין סכנה באכילה ושתיה אלא בשינה לא יצא ידי חובתו כלל אפילו באכילה, דהא כעין דירה בעינן כיון שאין יכול לעשות בה כל צרכיו אכילה ושתיה ושינה בלא צער מתחלה לא היא סוכה כיון דלצעוריה קיימא, עכ"ל. ולשון זה ממש נמצא בס' יראים סי' תכ"א.

ונמצא דהמחבר אזיל בשי' הרא"ש, והרמ"א בשי' המרדכי דפליג עילויה כנ"ל. וצל"ע בס' נחלת צבי [להגאון רבי צבי כ"ץ זצ"ל תלמיד הב"ח, מראשוני מציני מקורות השו"ע

אכילה ושתייה ושינה בלא צער מתחלה לא היא סוכה" כיון דלצעוריה קיימא.

ולכאורה מבואר להדיא בלשונם דכיון דלצעוריה קיימא ע"כ הוה פסול בהחפצא של הסוכה, וכמש"כ להדיא דלא היא סוכה. ומבוא' דבתשבו כעין תדורו נאמר גם דין בגוף הסוכה ולא רק באופן הישיבה, וא"כ לכאורה במי שהלך לאכול בסוכת חבירו שאינה ראויה לשינה, ג"כ לא יצא ידי חובתו כיון דלא הוה סוכה.

שנית, יל"ע במש"כ המרדכי והיראים לענין הסוכה שאינה ראויה לכל צרכיו, לא מיבעיא דלא מיפטר בה, אלא אפילו אין סכנה באכילה ושתייה אלא בשינה לא יצא ידי חובתו כלל אפילו באכילה, עכ"ל. ולכאורה מה ההו"א דלא מיפטר בה, ממנ"פ אם חשיב מצטער הרי מיפטר, ואם לא חשיב כעין דירה כמסקנתם הרי מ"מ בסוכה זה לא מקיים מצותו.

ובהשקפה ראשונה חשבתי דכוונתם לאפוקי משיטת הרא"ש שהביא השו"ע, דס"ל דאם עשאה בתחלה במקום המצטער חייב לאכול שם ולא מיפטר משום מצטער, והיראים פליג על זה וכותב דלא מיבעי דלא מיפטר בה וחייב לישון שם במצב של מצטער, אלא אף במצב שעכשיו אינו מצטער אלא כיון דבחד מצרכיו הוה מצטער לא מיבעי דלא מיפטר אלא דאינו יוצא יד"ח בסוכה זו, ודו"ק.

ומצאתי בעזה"י סעד לכך מלשוננו של ס' האגודה שמעתיק דברי היראים כדרכו בקיצור גדול, ומוסיף בה נופך ספיר ויהלום, וז"ל האגודה בפ"ב דסוכה ס' י"ח, רבא שרי ליה לרב אחא למיגני בר ממטללתא משום סירחא דגרגישתא אמר רבא מצטער פטור מן הסוכה ולא

משמשיו. וכתב בספר יראים משום תשבו כעין תדורו ושיעור מצטער אם הי' יוצא חוץ לביתו מפני צער זה ודוקא שנולד הצער אחר עשיית הסוכה, או שאינו יכול בשום ענין לעשות סוכה במקום אחר", אבל אם עשה סוכה לבתחילה במקום צער סירחון וכיוצא בו לא מבעיא דאסור לישן חוץ לסוכה אלא אפי' (על) ידי אכילה לא יצא, עכ"ל. ולכאורה ממש"כ לא מבעיא דאסור לישן חוץ לסוכה, משמע דבא לאפוקי מלחייב אותו לישון בסוכה זו, וכשי' הרא"ש.

האומנם אחר עיון קצת, נלענ"ד כוונת היראים והמרדכי ממש איפכא, דהנה היה הו"א לומר כיון שמצטער פטור מן הסוכה ואינו חייב לילך לסוכת חבירו אם יש בזה טורח גדול כדנפסק ברמ"א, א"כ באופן שיש מצטער בגוף הסוכה, והיינו שהוא במקום שמצטער בחד מצרכיו, הרי הוא פטור משיבת סוכה כיון שאינו יכול לקיים בסוכתו תשבו כעין תדורו כיון דלא הוה כעין דירה. ולזה כתב היראים דלא מיבעי דלא מיפטר בה מלישב בסוכה כמצטער דעלמא שיכול ליכנס לביתו, אלא שגם בסוכה עצמה אינה יכול להישאר וצריך לבנות סוכה חדשה שיוכל לקיים בה מצותה.

והחילוק בזה פשוט, כיון דמצטער דעלמא היא מצב של הגברא, ע"כ ככהאי גוונא שאינו יכול לקיים התשבו כעין תדורו אמרה תורה שיכנס לביתו, וביותר, זה גופא היא בכלל תשבו כעין תדורו שבמצב כזה יוצא מביתו וכמו שכתבו הראשונים להדיא. אבל בסוכה שאינה ראויה לכל צרכיו הרי חסר כל עיקר שם דירה ולא היא סוכה, א"כ הרי לא בנה סוכה כשרה כלל, ובזה לא מיפטר ממצות סוכה, ודו"ק.

וראתאן להכא נראה שזה כוונת הרא"ש באמת, שכיון שהכניס עצמו לסוכה שמצטער

יח. ועי' בהערה להלן שהבאנו שכ"כ הרמ"א עצמו בדרכי משה, ולהדיא כתב ק"ז התניא ז"ל בשו"ע שלו דבכהאי גוונא הוה להו סוכה פסולה והובא לשונו בהערה לקמן.

יט. יש להעיר דהפרמ"ג בס' תר"מ סק"ו כיון לדעת האגודה בזה, ולקמן נרחיב הדיבור בזה בעזה"י.

כ. ועי' בהגהת ק"ז החת"ס ז"ל על דברי הרמ"א שכתב דאי"צ לילך לסוכת חבירו, וזל"ק, נ"ב, היינו בשעת זמן אכילה, אבל פשיטא, אפילו מי שאין לו מקום בחצירו לבנות לו סוכה, שצריך להמציא לו מקום לבנות סוכה, ואז שם ביתו,

עב"פ נמצאנו למדים מכ"ז, דהא דאינו יוצא ידי חובתו בסוכה שאינה ראויה לכל צרכיו היא פסול בעצם הסוכה דחסר ליה כל עיקר שם דירה. ולכאורה הביאור בזה היא, דראשונים אלו למדו בגדר הדין של תשבו כעין תדורו שנאמר בזה ב' דינים, א' על הגברא שצריך שיהא ישיבתו בסוכה כעין דירתו בביתו כל השנה, שכשאוכל ושותה וכו' צריך לעשות כ"ז בסוכה. ועוד נתחדש בדין תשבו כעין תדורו שצריך לעשות ביתו עראי וסוכתו קבע דהיינו שיקבע שם דירתו, ולכן צריך להיות מצד החפצא ראויה לסוכה²².

ובזה נלע"ד ליישב לשון הרמב"ם בפ"ו מהל' סוכה ה"ה שכתב וז"ל, כיצד היא מצות הישיבה בסוכה, שיהיה אוכל ושותה ודר בסוכה כל שבעת הימים בין ביום בין בלילה כדרך שהוא דר בביתו בשאר ימות השנה, וכל שבעת הימים עושה אדם את ביתו עראי ואת סוכתו קבע שנאמר בסוכות תשבו שבעת ימים, כיצד כלים הנאים ומצעות הנאות בסוכה, וכלי שתייה כגון אשישות וכוסות בסוכה, אבל כלי אכילה כגון קדרות וקערות חוץ לסוכה, המנורה בסוכה, ואם

בו אין לו הפטור של מצטער כיון שנכנס לסוכה פסולה. וע"כ חייב לבנות סוכה חדשה או ללכת לסוכת חבירו וכדו', אבל בודאי לא חידש הרא"ש שמחוייב לאכול בסוכה שמצטער בו, כיון שסוף סוף מצטער פטור מן הסוכה, וכי קנסו אותו לישב בסוכה שאינו מקיים בה תשבו כעין תדורו, אתמהא. אלא ע"כ פשוט וברור שבא הרא"ש לחדש דסוכה כזו אשר מצטער בה מתחילתה ולא בא לו הצער דרך מקרה הרי הוא סוכה פסולה כיון דלא הוה כעין דירה, וכמשנ"ת.

ועל זה הוסיף המרדכי לפרש דא"כ גם בדבר שאינו מצטער בה ג"כ אינו יוצא כיון שהוא פסול בגוף הסוכה מה לי אם מצטער הוא או לא, וממילא כל התמיהות דלעיל היו כלוא היו, ואדרבה מוכן היטב דברי הבי"ו והב"ח. וביותר א"ש מש"כ הנחלת צבי ברוב תבונתו על דברי הרמ"א שהמקור היא הרא"ש והמרדכי כיון דאכן כן הוא, בדבריו הרא"ש נכלל דברי המרדכי וממילא בדברי המחבר והרמ"א כאן אין שום פלוגתא, וא"ש²³.

כדרך שגם כל השנה רגילים לפנות מבית לבית ואז שם ביתו. ולא כהמשתבשים שאינם מחוייבים לבנות להם סוכה במקום אחר שאין שם דירתו, עכ"ל ודו"ק.

כא. ועוד מיושב מה שראיתי בספר חדש מאחד ממחברי זמנינו שתמה על המחבר שלא הביא דברי המרדכי להלכה על אף הביאו אותו בב"י, ולא שם לבו לזה ששי' הרא"ש והמרדכי היינו הך, ולא ראיתי על אחד הראשונים שיחלוק על דין זה.

כב. ויעוי' ברמב"ן פ' אמור עה"פ כל האזרח בישראל ישבו בסכות, שכתב דבר מחודש מאד וז"ל, ואמר כל האזרח בישראל כלומר כל אשר הוא מישראל מגדולם ועד קטנם, שלא יהיה די באחד מבני הבית לדור בסוכה והשאר ישבו בבתיים, אבל כולם ישבו בסכות, עכ"ל. ולכאורה צ"ע למה צריך התורה לפרש במצות סוכה יותר משאר מצוות שכל בני הבית צריכין לקיימה. ונראה פשוט דמה שכתב מגדולם ועד קטנם אין כוונתו לחייב קטן במצות סוכה שהרי בודאי קטן פטור רק מדין חינוך חייב מדרבנן, אלא נקט לשון מליצה כלומר כל בני הבית וכאשר מבוא' מהמשך לשונן.

ולפי הנ"ל יש מקום לומר דהיה הוה אמינא דכיון דנתבאר דבסכות תשבו שבעת ימים הוה דין בגוף הסוכה דצריך שיהיה דירת קבע ע"כ הו"א שעיקר הדין הוא עשיית 'סוכת דירה' וזה מתקיים ע"י שאחד יושב שם שיהא עליה שם דירה, וע"ז קמ"ל קרא דאיכא גם חיוב אקרקפתא דגברא לישב בסוכה, כיון דנאמר ב' דינים בתשבו כעין תדורו וכמשנ"ת.

וכיון דאתאן להכא חשבתי דאולי יש לפרש כוונתו כפשוטו דגם קטנים צריכין להיות בסוכה מצד החיוב של האב לעשות סוכה כעין תדורו, שבביתו יושבין גם הקטנים ע"כ חייב אף להושיבן בסוכה, וכן יש לפרש גם מה שכתב בתרגום יונתן כאן וז"ל, כל דכוריא בישראל ואפילו זעירי דלא צריכין לאימהון יתבון במטליא. (הגם דכפשוטו איירי לגבי חיוב חינוך כדאי' בסוכה דף כ"ח ע"ב) אבל זה דבר חדש מאד אשר לא שמענו.

שו"מ בחי' הריטב"א בסוכה שם (ד"ה ושמי') שמצד דשמאי שפיחת את המעויבה בשביל בנו התינוק היא משום שחייב אביו להושיב הקטנים בסוכה מדאורייתא מצד תשבו כעין תדורו שלו, ודו"ק.

על אופן הישיבה באיזה ענין תהא וע"ז קאמר
דתהא כעין דירה.

(ב) מבוא' דלמד בדברי המרדכי כמו שהסקנו
לעיל דהוה דין בהחפצא ועל זה קאי הדין של
תשבו כעין תדורו. רק דמקשה על זה דלא מצאנו
בגמרא דין תשבו כעין תדורו על עשיית הסוכה,
אלא על אופן הישיבה, וע"ז גם איך יפרנס את
דברי הרא"ש שגם מדבריו מבוא' דנאמר בזה דין
על גוף הדירה וכמשנ"ת.

ואה"נ דאם עושה ב' סוכות האחת לאכילה
והשנייה לשינה אף שאותה של אכילה
אינה ראויה לשינה מ"מ נפיק בה ידי חובת
אכילה.

(ג) צריך לי עיון על דבריו כאן, דאם רוצה
לחלוק על דברי המרדכי יאמר שאפילו אם
עשה סוכה אחת שאינה ראויה לשינה מקיים בה
מצות אכילה^ה, ולמה נקט אם עושה ב' סוכות,
ובאמת אולי בזה גם המרדכי מודה דיוצא
וכדלהלן בעזה"י.

ובה"כ אודא לה הוכחת הרב תה"ד סי' צ"ב דמי
שאינו יכול לישן בפישוט ידיו ורגליו
דלא הוי מצטער וחייב לישן בה וקמוכח לה
משיעור סוכה שהוא ז' טפחים ומדברי המרדכי
הנ"ל ובאמת הדבר תמוה מאוד והחוש מוכיח
דאין לך צער גדול מזה ובודאי דלכתחלה אין לו
לעשות סוכה בענין זה כדי שיהיה מצטער ופטור
מן הסוכה אבל אם הוא ביום טוב וכבר נעשה או
שאינו לו מקום לסוכה אחרת יותר גדולה נ"ל
לע"ד אחר בקשת המחילה מכבוד תורת הרב ז"ל
דאינו חייב להצטער ולישן בסוכה בלי פישוט
ידיו ורגליו כדרכו כל השנה וכלל גדול אמרו

היתה סוכה קטנה מניחה חוץ לסוכה. ושוב
בהלכה ו' כותב וז"ל אוכלין ושותין וישנין
בסוכה כל שבעה בין ביום בין בלילה וכו',
עיי"ש. ולכאורה היינו הך וצ"ע למה חוזר על
דברו, ולפי דרכינו למדנו שבהלכה ה' כתב
הרמב"ם לענין דין סוכה שצריך להיות מקום
דירה שהרי הסמך לזה הא שעושה ביתו עראי
וסוכתו קבע, ושמכניסין הכלים החשובים בסוכה
וכו"כ, וזהו לענין עשיית הסוכה שיהיה כעין
דירה, ובהלכה ו' כתב לענין מצות האכילה מצד
הכעין תדורו, וכמשנ"ת.

והנה מזקנים אתבונן בס' שו"ת חכם צבי סי'
צ"ד שהוא המשיג על כל הפסול בסוכה
שאינה ראויה לכל צרכיו, ועליו סמכו כמה
פוסקים להקל נגד פסק הרמ"א^י, והוא דיבר
בקדשו ובא בהשגה על דברי המרדכי, ואעתיק כל
לשון קדשו ואבוא העיר^ה על סדר דבריו
בעזה"י.

**[דבריו באו באותיות מרובעות, ולהבדיל בין
קודש לחול באו דברינו באותיות רש"י].**

מ"ש במרדכי פ' הישן דאם עשה סוכה בתחלה
במקום הראוי להצטער בשינה לא יצא י"ח
כלל אפי' באכילה

(א) יש לתמוה על מה שלא הביא שכ"כ הרמ"א
להלכה.

אינו נ"ל כלל דתשבו כעין תדורו לאו על אופן
הסוכה קאי באיזה ענין תהיה עשויה אלא

כג. ועי' בפיהמ"ש לרמב"ם בסוכה פ"ב מ"ח וז"ל, ענין קבע, עיקר ותמידות, והוא שיציענה במצעות היפות ביותר שיש
לו ויעטרנה ויאלץ בה וישתה וישן ויעשה ביתו כבית התשמיש והסוכה בית דירה.

כד. והיא חידוש בעיני אחר שדברי היראים הביאו הרבה ראשונים וגם הרמב"ן משמע דס"ל הכי כמו שאכתוב בעזה"י
וכן מבוא' מדברי הרא"ש כנ"ל, ולא מצינו שום ראשון חולק על זה להדיא. וביותר הדבר מחודש בעיני שלא הזכיר
החכ"צ זה שהרמ"א הביא דברי המרדכי להלכה. ועי' במ"ב שער הציון סי' תקכ"ז ס"ק כ"ה, ותמוה שהכא נראה שסומך
על החכ"צ נגד הרמ"א [הגם שלא הכריע להדיא מ"מ המעיין בדבריו יראה שנראה שמעיקר הדין סומך על החכ"צ],
ואולי לא ראה דברי החכ"צ בפנים וכמו בס' נ"ה סק"ד עיי"ש שהעתיק טעותו של הבאר היטב וכת' "חכ"צ סי' ס"ג"
במקום סי' צ"ג. [וברוב הדפוסים חדשים תוקן הטעות במ"ב ולא בבאה"ט]. ודו"ק בכ"ז.

כה. העירני הג"ר צבי אלימלך פדווא שליט"א דדבר זה אפשר ליישב בפשטות דר"ל דעכ"פ מחוייב לישון וצריך לעשות
ב' סוכות, ואין כוונתו לומר דדוקא אז יוצא ידי אכילה, וז"פ.

ברה"ר דטעמא משום דבשינה בעינן האי שיעורא או סגי בראויה לאכילה להכי סגי בו' טפחים כדי ראשו ורובו ושלחנו וק"ל כרבנן.

(ו) כאן כבר הולך לשיטתו אשר סלל לו דזע"ז אי אפשר לישון, ובאמת אפשר לישון רק לא בפישוט ידים ורגלים ולדידן לק"מ וכו"ל.

ובה"ש אמרין כל האזרח מלמד שכל ישראל יוצאין בסוכה א' פירש"י דמשמע סוכה א' לכל ישראל שישבו בה זה אחר זה ואין ספק דאף דבאכילה ראויין לאכול זה אחר זה דהיינו שיאכלו אלף או רבוא כאחד ואח"כ אלף או רבוא אחר אבל לענין שינה כיון שעיקר מצות שינה לסוכה היא איש ואשתו א"א לשני אנשים ונשותיהם לישן בסוכה אחת ואי בהפסק מחיצה אינה סוכה א' אלא כמה סוכות ולפי סברת המרדכי הנ"ל אף מצות אכילה לא יצאו אלא ודאי לאו מילתא היא ולמאי דחזיא מיהא נפיק בה, נ"ל.

(ז) נראה לענ"ד ליישב כיון דהסיבה שאינו יכול לישון הוא לא מחמת שום חסרון בהסוכה או במקומו וכו' אלא מחמת צניעות, בזה מודה המרדכי דכיון דמצד הסוכה ומקומו ראויה היא לדירה אינו חשיב אינה ראויה לכל צרכיו, דבכה"ג לא פסל המרדכי רק היכי דיש חסרון בהשם דירה שבו, א"כ כל שהסיבה שאינו יכול לישון שם אינו נוגע להשם דירה, אף אם מצטער בשינתו חשיב כעין דירה ולא מיפסל. [ובזה מיושב כל הקושיות בשו"ת אבני נזר סי' ת"פ, עייש"ה].

וי"ש לי ראייה מוכחת מדברי המג"א בסי' תרל"ט ס"ק ח' לאחר שמסיק כדברי הרמ"א שם דלכתחלה צריך סוכה מיוחדת לו ולאשתו מחמת תשבו כעין תדורו מקשה דצ"ע דהא אם עשה הסוכה במקום שאינו יכול לישון לא יצא כמ"ש סי' תר"מ ס"ד בהג"ה וא"כ אם אין לו סוכה מיוחדת לא יצא כלל וע"ק דבגמרא אמרין שכל ישראל ראויים לישב בסוכה א' ע"ש וצ"ל דמ"מ כיון שיכול לישן שם לבדו הסוכה כשרה דהוי דירה ומ"מ הוא פטור דמקרי מצטער, עכ"ל. ולכאור

תשבו כעין תדורו וכיון שבדירתו ודאי אין אדם ישן באופן זה אף בסוכה אינו חייב לישן בה בזה האופן.

(ד) דבריו צ"ע שהרי התרומת הדשן מוכיח שם שפיר דבסוכה זע"ז סתם אדם של ג' אמות א"א שישן בפישוט ידים ורגלים, וגם ברמ"א נפסק הכא דסתם בנ"א אין מצטערין בזה, וא"כ הוא דבר ששייך אל המציאות, ועי' ט"ז סק"ה.

ועוד אמרו דבשינה אפי' גשמים כל שהוא הוי צער לפטור והראיה מהמרדכי הנ"ל היא גופא צריכה ראייה אדרבא כיון דק"ל סוכה דירת עראי בעינן וכו' עקיבא שעשה סוכתו בראש הספינה אף שהרוח מצוי' שם ועוקרתה כמו שבאמת עקרה ומסתמא אין דרך לישן שם כיון שהרוח מצויה שם כל שעה ונוחה ליעקר ואין אדם ישן בדירה כזו ואפ"ה עשאה ר"ע כדי לאכול שם ש"מ דאף שאינה ראויה לישן בה יוצא בה י"ח אכילה.

(ה) בגוף הראייה יש לדון דזה דוקא אם נימא כמו שהתחיל דגם המרדכי ס"ל בעשה ב' סוכות דפטול דאם לאו שפיר אפשר לומר דהיה לו ב' סוכות וכמו שהוא רוצה לומר אליבא דאמת.

אבל באמת מסברא צ"ע בזה דאם היה לו סוכה למטה בספינה למטה עשה אחד בראש הספינה במקום שהרוח מצויה אלא ע"כ דהיה אי אפשר בכך וא"כ היא כמו במקום צינה דהמרדכי מודה כמ"ש בעצמו דחשיב מצטער בשינה ולא כתב דפטור מלאכול בסוכה, וגם בס' האגודה סי' י"ח שהעתיקתי לעיל מבואר הכי, דבמקום שאי אפשר גם המרדכי מודה דיצא יד"ח באכילה, והאחרונים העתיקו ד"ז מהפרמ"ג, ולקמן נרחיב הדיבור בעזה"י בביאור הסברא בזה, ועכ"פ מבוא' דאז גם המרדכי מודה וא"כ מתיישב השגת החכ"צ בזה, ודו"ק.

והנלע"ד דעיקר פלוגתייהו דרבי ורבנן אי בעינן ד' אמות או סגי בו' טפחים הוא בסברא זו אי בעינן שתהא הסוכה ראויה לשינה נמי ולהכי בעינן ד' אמות כדאשכחן לענין ד"א

כתב בפרק הישן דסוכה שנצטער בה בשינה גם באכילה אינו יוצא בה והובא כן בשו"ע סימן תר"מ ועיי' בשו"ת חכם צבי שחלק על זה וכתב דבאכילה שאינו מצטער יוצא בה, ולא הבנתי דהרי לדעת האלפס דגם בסוכה קטנה טעמם דב"ש הוא משום שמא ימשוך אחר שולחנו כמו בגדולה וטעם זה הא לא שייך רק באכילה ואפ"ה הא תני ב"ש פוסלין דפסול לדידהו לגמרי' וגם אסור לישן בה אם אין בה ז' טפחים וכן הוא הלכה רווחת בכל הגמרא דצריך שיהיה בה ז' טפחים ומוכרח לומר דכיון דאסרו רבנן לאכול בה משום שמא ימשוך ממילא אינו יוצא בה גם בשינה וכן הוא מבואר להדי' במלחמות [בדף ג' ע"ב מדפי הרי"ף] שכתב דלהאלפס דהטעם הוא שמא ימשוך ואפילו לישן בה ולטיילי' או לאכול ופתו בידו פסולה דכל שאינה ראויה לאכילה כדרכו אינה סוכה לכל הדברים והרי להלכה פסק בשו"ע כהאלפס דהא פסק בשו"ע גם בסוכה גדולה כב"ש ומוכרח דפוסק גם בקטנה הטעם שמא ימשוך, ומוכרח דצריך שיהיה ראוי לכל התשמישין, עכ"ל.

ועב"פ מבואר מקושייתו, דלפי דבריו דלהלכה נפסק בשו"ע כהאלפס דאזיל בסברת המרדכי דהסוכה צריכה להיות ראויה לכל צרכיו א"כ ע"כ המחבר בסי' תר"מ שהביא דברי הרא"ש ג"כ מסכים כהרמ"א וכפי שהסקנו לעיל, דלגבי שיעור הסוכה חזינון שפסק בסי' תרל"ג דאפי' בסוכה גדולה אמרי' שמא ימשך כששלחנו חוץ לסוכה.

ובן מבואר מדבריו דגם דעת הרמב"ן כדעת המרדכי, וכן דייק בשו"ת אבני נזר סי' תע"ט מדברי הרמב"ן² [נדייק שם שגם רש"י ס"ל

כוונתו כמו שכתבנו דכל שהחסרון אינו בדירה לא מיפסל בהכי אף להמרדכי, ודו"ק היטב.

ועוד יש להביא ראייה מדברי המג"א בסי' תר"מ סק"ו שכתב דמש"כ הרמ"א בשם המרדכי דהיכי דאינו יכול לישון בסוכה אינו יוצא יד"ח באכילה היינו במקום דליכא צינה ור"ל דאם יש צינה ומחמת זה אינו יכול לישון לא מקרי אינו ראוי לישון שם לענין זה דאינו יוצא יד"ח באכילה. ובביאור דבריו נח' האחרונים. ובמחצית השקל שם ביאר דכיון דאם היה לו כרים וכסתות היה יכול לישון שם לכן מקרי ראוי לשינה, ולכאור' צ"ע אמאי והא למעשה אין לו כרים וכסתות ואינו יכול לישון. ועל כרחיך הכוונה כמו שכתבנו דכיון דאין החסרון בעצם הדירה לא מיפסל בכך. [ולקמן נבאר בעה"י דברי הפרמ"ג].

ובזה נפרך ג"כ ראיית השע"ת נגד המרדכי, שהביא בריש סי' תרל"ט בשם רב האי גאון ז"ל באחים או שותפים שאין להם מקום לעשות סוכה גדולה ועשו סוכה קטנה שאינה מספקת לכולם והשיב לענין אכילה יכול כ"א לבדו לאכול זה אחר זה אבל לענין שינה זה ישן לילה אחת וזה לילה אחת, ואם חביבה עליהם המצות תע"ב אם זה ישן מקצת הלילה וזה מקצת ואם שומרי גנות פטורים מכ"ש מי שאין לו מקום לישן בסוכה עכ"ל, ומזה הביא השע"ת ראייה להחכ"צ נגד המרדכי. ולפי דברינו גם משם ליכא ראייה כיון דמ"מ מצד הסוכה היה ראוי לישון בה רק יש בה חוסר מקום לכאור'א, והרי זה ממש דומה לדברי המג"א לגבי נשוי, ודו"ק.

והנה על עצם דברי החכ"צ שחולק על המרדכי מצאתי בשו"ת בית הלוי ח"ג סימן נ"ג אות ב' שהקשה עליו קושיא אלימתא, וז"ל, המרדכי

כו. עי' שו"ע הרב בסי' תר"מ סעיף ו' שכתב וז"ל, אם עשה סוכה במקום שידוע לו שיצטער אח"כ בה כגון שעשה במקום שהרוח מצויה ושוטטת שם ואפילו עשה במקום שלא יהיה לו צער באכילה אלא שיהיה לו צער בשינה כגון שעשה ברחוב שאי אפשר לו לישון שם בנחת מחמת מורא הגנבים והליסטים הרי סוכה זו פסולה ואינו יוצא בה אפילו באכילה אף על פי שאין לו צער כלל בה לפי שכל סוכה שאינו יכול לאכול ולשתות ולטייל ולישון בה בנחת בלא שום צער אינה נקראת דירה כלל לפי שאינו דומה לביתו שיכול לעשות שם כל צרכו בנחת, עכ"ל. וכנראה שהוציא זה מלשון הרמב"ן במלחמות ה' דצריך שיהיה ראוי גם לטיול, ועי' בתשרי אבני נזר סי' ת"פ.

כו. ותמוה לי טובא על הגאון בעל שואל ומשיב דצ"ל בשו"ת מהדורא רביעאה ח"א סי' כ"ט, שיצא להגן על כבוד זקנו החכ"צ ליישוב מהשגות השואל, ואהבה מקלקלת השורה איך שנדחק שם שלא כדרכו יעו"ש, וכתב שם

בזה אור חדש, דכיון דלגבי ידידה כל הסוכה היא לענין מעשה האכילה, א"כ לגבי חשיב זה כעין דירה [וכמו מי שנכנס לבית התבשיל דאינו מקום הראוי לישון], ויוצא בה יד"ח אכילה, אבל אם זהו האכסניא שלו וזהו סוכתו גם באכילה אינו יוצא, ודו"ק.

והנע עצמך הרי בלילה ראשונה מחוייב לאכול בסוכה אף אם הוא מצטער מפני דגמרי ט"ו ט"ו, ואם הוה סוכה פסולה מה בכך דגמרי ט"ו ט"ו, והרי מ"מ היא סוכה פסולה. ועל כרחיך בעינא למימר דכיון שהוא פסול מלתא דתשבו כעין תדורו, ע"כ היא תלוי בהחייב של תשבו כעין תדורו, אבל כשיש חיוב אחר לאכול בסוכה לא מחמת תשבו כעין תדורו, אז אין כאן הפסול של תשבו כעין תדורו. וא"כ באופן שהוא יכול לקיים את הדין של תשבו כעין תדורו באופן כללי כגון שיש לו ב' סוכות אחת לאכילה ואחת לשינה, לית בהו הפסלות של תשבו כעין תדורו, והחפצא תלוי בהגברא, ודו"ק היטב בכ"ז.

ולפי"ז יוצא לנו דאם יש לו ב' סוכות, חד לאכילה ושניה וחד לישון בה, אף אם כל אחד אינה ראוי לדבר השני כשרה ויוצא בה יד"ח, כיון שזהו הכעין דירה של סוכה זו, כיון שלענין דין המרדכי מסתכלין על עצם הסוכה שיתקיים בה תשמישיו, אבל אם יש לו רק סוכה אחת צריך שיתקיים בה כל דירתו, ודו"ק. ומיושב בזה קושיות החכ"צ על המרדכי, וכמו שכתבנו לעיל.

הכי עיי"ש^{כ"ח}]. וכנראה שגם ק"ז התניא ז"ל דייק הכי בשו"ע שלו וכמו שכתבתי בהערה לעיל.

ועתה נחזה בדברי הפרמ"ג שפירש דברי המג"א באופן אחר מהמחה"ש. וז"ל, במקומות הקרים מקילין אנו בשינה, ומחוייבין לאכול שם, ויוצא ידי חובתו באכילה, ומיקרי כעין תדורו, כיון דאי אפשר כענין אחר. ולפי זה אף עשאה ברחוב וכדומה, בענין שבלאו הכי אי אפשר לישון שם, יוצא ידי חובתו באכילה וכדומה, הואיל וסוכה במקומות הקרים אין עשוי כי אם לאכילה ולא לשינה, עכ"ל. וכבר כתבנו בריש דברינו כי כנראה שכיון בזה לדברי ס' האגודה שהיה מתלמידי המהר"ם מרוטנבורג ז"ל, והעתקנו לעיל לשון האגודה אשר כתב דפטור מצטער היא דוקא שנוגד הצער אחר עשיית הסוכה, או שאינו יכול בשום ענין לעשות סוכה במקום אחר. ולכאורה מבואר הגדר בזה, דבכהאי גוונא יש חסרון רק מצד הגברא כיון שמצטער, אבל בעצם הסוכה אין חסרון כיון דכך היא צורת הדירה, והוה כעין דירה אף דחסר בכעין תדורו לגבי השינה [ומש"כ הפרמ"ג דהוה כעין תדורו ר"ל האכילה, וז"ב], ודו"ק.

ונבואה לפשוט ספיקתנו באחד שבא לסוכת חבירו שאינה ראויה לשינה דלשי' המרדכי הוה סוכה פסולה, אם זה נאמר גם על חבירו שאינו באה שם רק לאכול. דבתחלה אמרנו דכיון דהוא פסול בהסוכה א"כ מה לי ראובן מה לי שמעון, ואף אחד אינו יוצא בסוכה כזו. אולם אחר שהרווחנו בפירושן של דברי הפרמ"ג נראה

שמדברי הרמב"ן ליכא ראייה שס"ל כהמרדכי דלא אמר הרמב"ן אלא שאינו יוצא בדבר שאינו ראוי לה אבל לא בדבר שראוי לה, ועוד כתב עלה שזה ברור.

והא לך לשון הרמב"ן במלחמות ה' דף ג' ע"ב מדפי הרי"ף כתב ז"ל, ומה שכתב עוד וכן ההיא דמי שהיה ראשו ורובו בסוכה וכו' עד וק"ל דבתרתי פליגי. זו אינה תשובה דטעמא דב"ש בסוכה קטנה נמי משום הכי הוא משום שמה יביא שולחן וימשך אחריו וכל שכן הוא דכיון שאין לו מקום בסוכתו להניח בו שולחנו פסולה שאם מניחו בחוצה לה ימשך אחר שולחנו אפי' לישן ולשנן ולטייל בה או לאכול ופתו בידו פסולה שכל שאינה ראויה לאכילה כדרכה ולכל מילי דסוכה אינה סוכה, עכ"ל הנוגע לנו. הרי מפורש להדיא דאינו סוכה והיינו לכל דבר ואף לראוי לה, וצ"ע.

כח. דברשי' דף י' ע"א ד"ה כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא כתב ז"ל, האי אין ראויה לדירה דקאמר ר' יהודה - לאו בשאין גבוה קאמר, דאם כן לתנא קמא נמי כשרה, אלא כשאין בריאה וחזקה לקבל כסתות וכרים של עליונה ולישן, תחתונה כשרה מהאי טעמא דשמואל, דכהכשרה כך פסולה, וכיון דעליונה לא חזיא למידר בה, שהרי אין תחתונה מקבלתה, לא פסלה.

הסוכה, ומדברי הביכורי יעקב אין הכרח לומר שהוא דין על הגברא לחוד, וכש"נ.

ולענין טענתו השנייה, איני רואה בזה שסיבת הפסול היא חסרון דופן הרביעי, אלא מחמת דנעשית במקום דאפשר בידו לעשותה ראויה לשינה ולא עשה כן ע"כ לא הוה כעין דירה. וע"כ לא שייך לומר הטענה דעשה כתורה וכהלכה כיון דאיכא דינא דכעין תדורו המחייבתו לעשות כל טצדקאי שיהיה במצב הראויה לדירה^{כז}, ומה שמחייבנין ליה להוסיף דופן רביעי אינו ענין להלכות דפנות אלא שצריך לעשות שיהיה הסוכה ראויה לדירה, וז"ב.

ומה שרצה הרב הנ"ל להביא ראיה לדבריו דסוכה עם ג' דפנות כשר ממנ"פ, מדברי הדרכי משה באות ד' [ע"י בהערה]. לענ"י אדרבה משם ראייה שבכהאי גוונא צריך להוסיף דופן רביעי, דכיון דמוקים דהתורה אמרה ג' דפנות וסתמא דמילתא במקום שאפשר לגנוב ממנו, א"כ מוכח דאם לא היה סתמא דמילתא שאפשר לגנוב ממנו היו מחייבין אותו לעשות דופן רביעי על אף דנלמד מפסוקים דצריך רק ג' דפנות, וא"כ כיון דצינה לא הוה סתמא דמילתא ולא שייך הסברא של בהכי חייבה רחמנא ע"כ חייב להוסיף דופן רביעי. וע"י בהערה^ל.

ועתה לשון תשובה, בנידון דידן של הסוכה, שמפחדין לישון שם מחמת השועלים,

והנה כאשר פלפלתי קצת בנידון הזה עם הגאון רבי צבי אלימלך פדווא שליט"א [בן מרן הגאב"ד לאנדאן שליט"א ודומ"ץ דק"ק ציריך יצ"ו], על אף דלדינא הסכים עמדי מ"מ בשורשי הדברים העירוני ב' הערות חשובות, חדא, דהנה כתב הביכורי יעקב דהמרדכי מודה בעשה ב' סוכות חד לאכילה וחד לשינה אף אם לא ראוי זה כראוי זה והאי דאכילה אינה ראוי לישון בה והאי דשינה אינו ראוי לאכול בה, מ"מ יודה המרדכי דבכהאי גוונא כיון דכל אחד מיוחד לצרכו כשר. ואמר הרב הנ"ל דלכאור' אם נימא הכי אי אפשר לומר שהוא פסול בגוף הסוכה.

שנית, לענין המבואר בדברי האחרונים [ובאמת יוצא כן מדברי המרדכי בעצמו] דבמקום צינה שאי אפשר לישון מ"מ באכילה מקיימין המצוה שפיר אע"ג דאי אפשר לישון, וחידוש הרב הנ"ל דזהו אף אם עשה סוכתו בג' דפנות במקום שאם יעשה דופן רביעי ינצל מהצינה ויוכל לישון, ואף אם נאמר דחייב להוסיף דופן רביעי כדי שיוכל לישון בסוכה מ"מ אי אפשר לפסול הסוכה אם לא עשה כן. דעל פי סברא י"ל דכיון דדרשינן בגמרא מקראי דדין סוכה בג' דפנות לא שייך לפסול סוכה מחמת שאין לו דופן רביעי שהרי עשה כתורה וכהלכה, עכתו"ד.

ולענין טענתו הראשון, כבר הוכחנו דלמעשה אף אם בב' סוכות מכשרינן אפשר לומר שכאשר יש לו רק סוכה אחת היא פסול בגוף

כט. ואם תאמר א"כ למה לא חייבו אותו במקום צינה [כלומר במקום שיש צינה גם עם ד' דפנות] לעשות ממש בנין של אבנים וכו' כמו ביתו, נראה דמ"מ זה הוה כבר קבע ולא חייבו אותו לעשות בנין קבע אלא בנין הראוי לשבעה, ודו"ק.

ל. ואעתיק לשונו כדי שהרואה יראה וידון מעצמו בדבר הפשוט כביעא בכותחא. ומקודם אעתיק לשונו בדרכי משה שם וז"ל, ודבר פשוט הוא שלא כיונו כאן רק שלא יעשה הסוכה במקום שלא יוכל לישון מפני יראת גנבים או לסטים ולהכי לא הוי סוכה אבל במקום דיכול לישון שם ואינו מתיירא כשיושב בתוכה רק שאין הסוכה עשויה בגדר אבנים או מחיצות חזקות או שיש בה פרצות גדולות ועומדת במקום שאין כליו משומרים שם כשאין אדם בסוכה דהסוכה כשרה דהא סתם הכשר סוכה אינו אלא שתי מחיצות ושלישית אפילו טפח וסתמא דמילתא כי האי גוונא אין הסוכה משמרת מה שבתוכה מפני הגניבה וכבר הארכתי בזה בתשובה (ס' כ"ט) בס"ד ודבר פשוט הוא בעיני ולא כתבתי אלא להוציא מלב חכם שעמד ופסל סוכה שהיא עשויה במקום רבים ולא היו לסוכה מחיצות שלמות והגנבים היו יכולים להכניס בה ידיהם ולהוציא משם כלים בזמן שאין בה בני אדם ותלה עצמו בדברי המרדכי לומר שכל שאינה שמורה מפני הגנבים הסוכה פסולה ואמר תשובו כעין תדורו בעיני ודירתו שמורה מגנבים וכל זה טעות גדול הוא בידו כמו שכתבתי והארכתי בזה בתשובה בראיות ברורות ונכונות ידועות לכל מבין ואין רצוני להאריך כאן, עכ"ל [ובדרך אגב יש להעיר שגם הרמ"א נקט בפשטות הלשון של לא הויא סוכה, הגם שבמפה לא הביא האי ליטנא, ודו"ק].

היה דירה וממילא יאכלו בה וישבעו ויצאו יד"ח
לכו"ע בלי שום פקפוק.

וביזון שלא באתי לכלל הוראה צריך להציע
הדברים לפני יודעי דת ודין, יושבים על
מדין, המה יפלפלו בהראיות, ויפשוטו את
הבעיות. ויה"ר שבזכות צאתנו החוצה נזכה
במהרה לסוכת עורו של לויתן עוד ישבו זקנים
וזקנות ברחובות ירושלם לישב על אדמת קודש
בב"א.

דלכאורה יש להתיר מטעם שכתבנו דאף
להמרדכי לא אמר אלא דיש חסרון מצד הדירה,
וכאן כיון דיכול למנוע בקל כניסת השועל ע"י
שישים השולחן נגד הדלת, לא מקרי שיש חסרון
מצד עצם הדירה דדוקא במתיירא מלסטים
אמרינן דנבנה במקום סכנה שאינו ראוי לדירה,
דהיינו שאם ירצה למנוע הלסטים צריך בנין אחר
לגמרי, שיהיה משומר מלסטים, אבל כאן כיון
שיכול למנוע הצער בקלות, אי אפשר לומר דלא

ובתשובתו כתב וז"ל, עוד אחרת נפל בין החכמים הנ"ל בעשיית הסוכה, שהמורה הנ"ל עשה סוכה ברחוב היהודים
שכל לילה דלתותיה נעולות והיא כמבוי סתום, שהרבה יהודים בוקעים בו וחצרות פתוחות לתוכו. והיה לסוכה ד'
מחיצות סגורות בפתח, והיה בין דף לדף אויר תוך המחיצות בפחות משלשה. ואפשר שלא היה טפח בין דף לדף רק
שהיו יכולין להכניס מחוץ לשם יד, אבל בפנים היו תלויים סדינים המצויירים לחוץ מפני הרוח הנכנס בין הנקבים.
ועמד החכם החולק ואמר שהסוכה פסולה מכח שראה במהרי"ל שהביא דברי המרדכי סוף פרק הישן, דאם עשה סוכה
במקום הראוי להצטרך באכילתו או בשתייתו או בשינה כגון שירא מן הגנבים ולסטים לא מיבעיא דלא מיפטר בה,
אלא אפילו אם באכילה ושתייתו אין סכנה אלא בשינה, לא יצא ידי חובתו כלל אפילו באכילה דהא כעין דירה בעינן,
וכיון שאין לעשות בה כל צרכיו אכילה ושתייה ושינה מתחלה לאו סוכה היא כיון דלצעורא קיימא עכ"ל המרדכי, וכן
הוא בהגהת מיימוני והנה מהרי"ל הביא דבריו אלו בקצרה, וז"ל, ויעשה הסוכה במקום שיוכל להיות תמיד שם הן ללון
הן לאכול, כגון שלא במקום טנופת וסרחון או במקום סכנת לסטים וגנבים, דאז אפילו ידי חובת אכילה לא יצא מאחר
דאינו יכול ללון שם עכ"ל. ואמר החכם החולק שאם עשאה במקום שהגנבים יכולים לגנוב משם הסוכה פסולה כי כן
הבין מהרי"ל, ואמר שבכל מקום שמוזכר בתלמוד שבפחות משלשה אמרינן לבוד ושסוכה בת שתי מחיצות כשירה,
הכל מיירי שעומדת בחצר במקום המשתמר מן הגנבים. וע"ז פסל הסוכה והוציא לעז שהמורה יושב בסוכה פסולה.

ועתה צריך לברר הדין עם מי. אומר כי פשוט הוא בעיני כי דברי החולק בזה הם בטלים ומבוטלים לא שרירין ולא
קיימין, ומעולם לא עלה על דעת המרדכי והגהות לפסול סוכה שגנבים יכולין לגנוב ממנה. דא"כ כל הסוכות שבעולם
פסולות דכל סוכה דירת עראי בעינן, ואף בחצר המשומרת אינה משומרת מגנבים הנכנסים והיוצאים, כמו שאוכיח אחר
זה אי"ה בראיות ברורות. רק תחלה אומר שהמרדכי והגהות לא קאמרי אלא במקום שהוא מתיירא לישן בסוכה מפני
הגנבים ולסטים כדמוכח לשון המרדכי, אבל הפתוח שיכולין לגנוב ממנו מזה לא דבר המרדכי, דביום הרי הוא שומר
הסוכה ובליילה יכניס הממון לתוך ביתו. כי אין הסוכה צריכה להיות משתמר שם ממנו, דלא קפיד רחמנא אלא על
ישיבתו ולא על שמירת ממנו, דדווקא לגבי ידידה בעינן תשובו כעין תדורו ולא לגבי ממנו. וראיה לזה מדמכשרינן
סוכה המחזקת ראשו ורובו, וידוע שלא יוכל לשמור שם ממנו אלא לישב בה בדוחק. ועוד ראיה מדאמרינן במס' סוכה,
כל ישראל ראויין לישב בסוכה אחת שנא' כל ישראל ישבו בסוכות, וידוע שבכל ישראל אי אפשר שלא יהיה בהן גנבים
ואינה משתמרת מגנבי שיגנבו ממון. ועוד, דכתב אי"ז שם והביאו הגהת אשרי, דעושה סוכתו כר"ה יצא בה בריעבד
ואין בה משום סוכה גזולה. וידוע דאם עשאה כר"ה אינה משתמרת מגנבי, דסתם ר"ה רבים בקעי בה ואין עומד במקום
המשתמר. ועוד ראיה מפ"ק דסוכה, דאמרינן סיכך על גבי פסי ביראות הסוכה כשירה בשבת שבחג. וידוע שאין דין
פסי ביראות מהני לשבת אלא במקום שרבים מצויים, כמו שאמרנו פרק עושין פסין, לא התירו פסי ביראות אלא לעולי
רגלים בלבד, וידוע שזה המקום אינו שמור מגנבי. וכן אמרי התם פ"ק דסוכה, מבוי מפולש ותיקנו בלחי מצד אחד
ומצד הרביעי פרוץ, וסיכך על גבי מהני בשבת שבחג. וידוע שסתם מבוי מפולש בתים וחצרות פתוחים לו, ואי לאו
הכי אינו ניתר בלחי וקורה כדמבואר פ"ק דעירובין, ובודאי דשכיחי ביה גנבי ואפ"ה כשר וע"כ נראה שהחולק אין לו
על מה שסימך. עכ"ל.